

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni-vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen hetenként ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Hirdetési díj:

Ötásbós petisórát 5 kr. Nagyból terjedelmű, mint szintén több izbeli hirdetések, alku szerint a legolcsóbb árért. Bélyegdíj: minden beiktatásért külön 30 kr. „Nyilt-tér”-en megjelenő közlemény minden petis 10 kr. N é v - v a g y b é r m e n t e n t l e n t b e k ü l d ö t t k é z i r a t o k n e m v e t e t t e k t e k i n t e t t e. U g y a n i o t t k é z i r a t o k n e m a d a t n a k v i s s z a.

Előfizetési árak:

Helyben és postán küldve: Egy évre 10 ft. Negyed évre 5 ft 50 kr. Fél évre 5 - Egyes szám - „ 5 - Előfizetési pénz a minden közlemény: főpiaz, VECSEY-ház, földszint a szerkesztőségbe bérmentve küldendők. Előfizethetni helyben: TELEGGI K. LAJOS és ifj. CSÁTHY KÁROLY könyvkereskedésben és a szerkesztőségnél. Egyébut a postahivatalok utján.

A költségvetési vita után.

Budapest, nov. 20.

A költségvetési vita szerencsésen véget ért. Hogy eredménye mi lesz? az íránt pártunk egy pillanatil sem volt kétségben, és így nem csalódtunk, hanem annál inkább csalódtunk az egyesült ellenzék. A „Magyarország” nagy garal hirdette, hogy ez lesz a Tisza-kormányának utolsó költségvetése, a Tiszának legfelsőbb helyről adományozott Szent-István kereszthez pedig olyformán gratulált, hogy ádvözli őt e kitüntetésért, különösen a költségvetési vita előtt.

Az egyesült ellenzék taktikáját mi sohasem követtük. Mi mindig megtudtuk botránkozni a felett, ha pártunk lapjai, avagy vezérei minden áron tolokodni akarnának a trón felé. Nekünk erőt s súlyt nem az udvar rokonszenve, hanem csak a nemzet többségének bizalma adhat.

A költségvetési vita alatt minden párt felhasználta az alkalmat, hogy álláspontját jelezze. Pártunk részéről őt férfi volt, ki nagyobb szabásu parlament beszédben körvonalozta a párt álláspontját s önértelmet utasította vissza a kormányt s egyesült ellenzék részéről ellene intézett együgyü gyanúsításokat. Ez őt férfi Helyf Ignác, Irányi Dániel, Eötvös Károly, Bódogh Albert s Németh Albert volt.

Es mi volt az oka annak, hogy a függetlenségi pártunk eme, egy szószóki erő tekintetében, mint a pártban elfoglalt állásuk miatt, őt kitűnősége szükségességnek látta a miniszterelnök ismeretes nyakatekert, korteskedésre szánt phrasisait figyellemre méltatni, annak oka nagyon világos. A nyári ugorka évadban a habarék lapok kisütötték, hogy a függetlenségi párt országzerte terjedésének oka a kormány és a pártja, s hogy a kormány-párt titkon konspirál a szélsőballal. A taktika megette a hatást, a taktika legnagyobb mesterére Tisza Kálmánra. Micsém természetesebb, mint az, hogy ezek után a „Hon” s „Ellenőr” is megütötték a nagy dobos s ráfogták a habarékra, hogy a nemzet az ő kétségű s ügyetlen ellenzékességüküktől megundorodott s azért fordul a szélsőball felé.

Mi csak nevéttük az ágaskodás eme mulattató örökösödését, mert ezáltal egy tényt láttunk konstatálva, azt, hogy a nemzet többsége pártunk felé fordul. — Miután azonban a közjogi alapon álló pártok e piaci kofalkodást behozták a parlament falai közé is, pártunknak kötelessége volt, ez őt közelebről érdeklő ügyben szavát felelteni.

Helyf Ignác és Bódogh Albert foglalkoztak tüzetesebben e kérdéssel. Helyf igen találon jegyezte meg a mérsékelt ellenzék gyanúsításaira, hogy talán azt hiszik, hogy Tisza velük titkon konspirál és csupán azért, hogy Debreczenben megbukjék. — Hatalmas logikával tette tönkre az egyesült ellenzék többi argu-

mentumait, azt azonban nagyon sajnáljuk, hogy egy szóval is válasza méltatta Beóthy Akos képviselőt, a ki nem pirult a nemzet színe előtt kimondani, hogy a függetlenségi pártnak legkevesebb létjoga van a többi pártok között. Tisza Kálmán az idén szokatlannul sokat foglalkozott a függetlenségi párttal. Elkészítte boncolgatni, hány fracióból áll. Ildomtalannul belevonta a Kossuth Lajos nagy nevét is a vitába. Meg is kapta érte a hatalmas leczkét Bódogh Albertől. Bódogh ma a párt zajos helyeslése között megbotránkozását fejezte ki a miniszterelnökkel szemben azon tapintatlan eljárásért, mellyel beszédében Kossuth Lajossal elbánt; mi azt hisztük, hogy Bódoghnak eme, neki sajátját képező hévvel elmondott szavai az egész ország közönsége szívében visszhangra fognak találni. És akkor, midőn Tisza nem állja Kossuth politikáját a „r o b o l a s p o l i t i k á j á n a k” nevezni, akkor Bódoghól nagyon helyén volt, Tiszának emlékeztetése azon nem szivesen hallgatott eseményt hozni, midőn Tisza elnök költ egykor a baloldali gyűlésen, s üdvözölő sürgönyt küldtek Barraconba Kossuthnak. Pedig — jegyezte meg Bódogh derültséget keltő pikantériával — Kossuth nemigen változtatta meg azóta elveit.

Bódoghnak igaza volt abban is, hogy a Tisza beszéde, nem miniszterelnökűz, hanem kortesvetéshez illő beszéd. És hogy a tisztviselő a Tisza buzdító szavaira a kormányt minő eszeveszett kortesei lesznek — Bódogh legjobban tudja ezt saját tapasztalatai után. Az ő borsodmegyei jelöltségei elég okot szolgáltatnak neki arra, hogy azt nyiltan ki-merje mondani. Azt hisztük, hogy Bódoghnak a hivatalnokokra mondott megjegyzéseit teljes mértékben fogja osztani Debreczen város III-ik választókerületéi.

Pártunk mind e jelenségek dacára is roppant nagy mértékben fog szaporodni. Persze már abba csak bele kell nyugodnunk, hogy az egyesült ellenzék majd azt fogja állítani, hogy ennek oka Tisza Kálmán, — Tisza pedig azt fogja mondani, hogy ennek oka — az egyesült ellenzék.

Mi legfeljebb annyit fogunk reá válaszolni, — a mennyit Bódogh Albert mondott — hogy mind a kettőnek igaza van!

Arany Lipót.

Képviselőválasztás. A nagy-szalontai képviselőválasztás e hó 28-án lesz. Tegnapelőtt tartott meg a kerület választóinak értekezlete. Simonyi Lajos nem sikerült a fellépésre rábíri, a választók Pónagy László szolgabírót jelölték ki, aki szabadlevél párti. A függetlenségi párt gróf Vay László nyug. honvédekedes jelölését hangoztatja.

A képviselőházban a királyi udvartartás tételénél mint mindig, egy most is megette Csányi Sándor azon indítványát, hogy a király felkérésék, engedne el egy milliót az udvartartás költségeiből, tekintettel az ország szegénységére.

Szalay Imre és Irányi D. pártolták az indítványt, a ház azonban megszavazta az egész négy millió 650,000 forintot.

A kormánypárt körében a legközelebbi orsz. választásokat illetőleg igen szorgos értekezletek tartatnak, s a választásokra minden előkészület megtehető. Ebből azt következtetik, hogy a választások nemsokára, kora tavasszal mennek végbe.

Az egyesült ellenzék értekezletén az 1867-iki alapon álló ellenzéknek egy közös klubban egyesülését tárgyalta. Az értekezlet egyhangul elfogadta a közös klub alakítására vonatkozó előterjesztést és e határozatáról küldöttség által értesítette a pártoknyilteleket, kik épen ugyanazon időben tartották értekezletüket.

A reálskola kérdése.

— Ellenvélemény. —

Irtá: Zalai Márk.

X.

Nézzük érveléseit és itéljen az elfoglaltan közönség! „A reálskola B. ur szerint nagyobbbrészt annak közöni létét, hogy azok, kik tudományos pályára (papi, tanári, ügyvédi, orvos) nem akarnak lépni, látogatassák a reálskolát; de a civis ész csakhamar belátja, hogy a reálskola ép oly tudós iskola, mint a gymnasium, holott avval még sem lehet azt a célt elérni, mint a gymnasium végzésével.

A debreczeni iparos, kereskedő, hivatalnok ház és tüke birtokosok és egyéb intelligens körök, persze oly mikroszkopikus pontok, hogy B. ur azokat még nem is látja. B. ur tehát nem saját józan ítélőtehetségére, sem az iskoláról helyesen íthető intelligencia vagy tanügyi kapacitások véleményére támaszkodva itél ez esetben hanem állításának legnyomósabb érve a civis ész! Már engedelmel kérek, tisztelt igazgató ur, ez még engem is kisorod a phlegmából. A civis ezen a téren nem autoritás, ezt még ő maga sem vándikálja magának. En meghajlok a civis praktikus ésszárása előtt, oly dolgokban, melyek foglalkozásához és hatásköréhez tartoznak. — Mintogy azonban a civisnek egyéb teendői miatt nem marad ideje a tanügyvel behatóan foglalkozni, a civis nem illetékes oly dolgokban bírálatot hozni, mely még a tudósknál is a vita tárgyát képezik. Ezen argumentum még komoly éafalatra sem méltó. Iskolai dolgokban a tanároknak kötelessége a tájékozatlan népet felvilágosítani, nem pedig a régi megszokottságot bizonyítékul felhozni, holmi ferde állítások támogatására.

Es főtve, de távolról sem engedve, hogy a reálskolát főleg azért kell eltörölni, mivel a civis nem járhatja abba gyermekeit, akkor kedves B. ur ne álljunk meg a reálskola bezárásával, hanem egyidejűleg zárjuk be a gazdasági intézetet, a felsőbb leány-iskolát, a zenédét, a gyermekkertet, a színházat, a kereskedelmi- és ipariskolát és ráadásul még sok utcai elemiiskolát, hová — tisztelt a kivételnek — bizony-bizony nagyon sokan csak kényserzerte küldik gyermekeiket.

A debreczeni reálskolát azért is véli eltörölnének B. ur, mintogy az ez idő szerint csak 5 osztályból áll, mely oknálfogva kényserzerte van a debreczeni fiú a 6. 7. és 8. osztályt máshol végzi.

De mindamellett nem kell a reálskolát a világról sem kiegészíteni, mert az nagyon költséges. B. ur számítása szerint a helyes és teljes reálskola évenként 30,000 forintba kerülne, annál is inkább, mert a városnak ez esetben gondoskodnia kellene nemesek több kitűnő tan-

eréről, hanem oly tekintélyes épületről, mely legalább 100,000 forintba kerülne. Hisz a reálskola ez esetben nem húzódnának meg a collegiumi épületben.

Hogy a debreczeni reálskola a mai zilált állapotok közepette egy alig tírt ideiglenes helyiségben és 5 osztályival nem bizalom gerjesztő és azon szüléket is visszariasztja, kik fiaikat inkább reálskolába adnák, mint gymnasiumba, azt teljesen el kell ismernem. De ezen nem lehet csudálkozni.

A ki házat épít és azt be nem tetőzi, az ne csudálkozzék, ha az egy szép napon feje felett összedőlőni készül.

Ebből azonban korántsem következik, hogy a reálskola ügyet küzművelődésünk roppant kárára el kell ejteni. Hisz a nemes város a reálskola felállításakor tisztában volt aziránt, hogy egy a kor kívánalmái szerint kerendezett reálskola nem csekély áldozatból kerül, Hat osztály költségeire a város el volt készülve és még arra is, hogy a reálskolának díszes épülete van szüksége. A felállítás óta szaporodott 2 osztály, legfeljebb 5000 forintnyi többletet vesz igénybe. Es főtve, de meg nem engedve, hogy a legmagyarabb és legszorgalmasabb hazai város nem bírná ezen egyetlen közép iskoláját saját erejéből fenntartani ama 5000 frntyi költség-szaporodás miatt, nincesnek-e egy városnak elég segélyforrása. Nem appellálhat például a lakosság áldozatkészségéhez vagy országos segélyhez? —

Debreczeni színház.

Csütörtökön, nov. 18-án adatott: „A szerelem bolondjai” szimmi 4 felv. Barrier és Thibous. A darab, melyben több a költsézet mint a való, s mely minden irány nélkül kizárólag egy pár debreczer kedvéért íratott, ismeretes közönségünk előtt a Temesvári-ára idejéből.

Az előadás érdekességét leginkább azon körülmény növelte, hogy Hunyadi Margit hosszú betegsége után felülvélve e darabban lépett fel először Limours grófné szerepében; hogy mennyire kedvence Hunyadi Margit közönségünknek mutatja azon körülmény, hogy dacára az előadást közvetlenül megelőző szakadó esőnek, a színház mégis eléggé megtele.

A jelenvolt közönséget Hunyadi Margit oly művelésben részesít, minőben csak nagy-névtű művésznök látogatása alkalmával részeshű közönségünk; helyesebben átgondolt, minden részletben kiszineszt s keresztülvit alakítást csak keveset láttunk színpadunkon; minden szava, minden mozdulata magán hordta a mély, gondos és a legkisebb részlete is kiterjedő tanulmány jellegűt; meglátszott játéka, hogy öndatatos színésznő, ki szép természeti adományait ritka műveltséttel tudja szerepeiben érvényesíteni. Alakításának egyeb fű mozganataiból kiemeljük: az első felvonás azon jelenetét, midőn Meniolesnek (Dömjén R.) elbeszéli kityűl-tetését; a melyben sebzett lélek fájdalomteljes és valódi bensőséggel előadott panaszja a könyveszég megindító volt; azon helyen pedig, hol türelmetlenül várakozni Limourra a lélekmardosó féltékenység szilaj kitérésit oly szépen váltotta fel Simours megérkezete után, a még mindig reménykedő szerelem legyen epe-dő hangjával, egy e nembeli művészi markirozásai teljesen feledtetők velünk a felvonások egyéb unalmasságait, a 3-ik felvonás zárjelenete után pedig, midőn Ronzoff grófnét (Törökne) kifizeti, a közönség háromszoros kihívásban részesít.

Az est hősnője mellett ki kell még emelnünk Törökne, kinek Ronzoff grófné régi kitűnő szerepe, s ki szintén megérdemelt tapsokból részesült.

Lánczi Ilka (Limours Mari) egy kiválóan sikerült jelenetért szintén zajosan megtapsolatott.

A többi szereplők többé kevésbé megállták helyüket; elkésések s aprób figyelmetlenkedések ugyan ma is történtek, de ez már szinte megszokott dolog.

Penteken, nov. 19-én a zágrábi szerencsétlenek javára (!) adatott: „A rokkant huzár.”

Az előadás jövedelméért abvinizis sem adtunk volna 2 o. é. frtot, most utólagosan pedig nem adnánk 2 piculit sem. Pentéki nap bérletszínhetben előadni „Rokkant huzár” s a színpadra odabigyjeszteni: hogy jöteknycélú előadás, valóságos szatira.

Az előadás különben annyiból érdemel emlitést, hogy Mándokiné énekelte a darabot megelőzőleg „Dinorah”-ból az árnyéktánc-dalt, melynek hallatára mi is önkénytelenül felsőhajtottunk a Patti Charlotte egyik helyi bírálójával: „Oh művészet, mily dicő lehetél, ha még romjaidban is ily nagyszerű vagy!”

A „DEBRECZENI” TÁRCZÁJA.

Politikai cselszövények.

— Fordította K. L. —

(Folytatás.)

I. D'Eon lovag, a szoknyába öltöztetett dragonyoshadnagy története.

Németország volt azon feneketlen mélység, mely Franciaország vért és kincseit elnyelte. Mindenki óhajította tehát a békét, és vágyott az után. Több volt a rászorulásánál, sürgős s parancsoló szükség volt az imar.

Az akkori hadügyminiszter, Nivernais herceg elszánta magát — természetesen remény nélkül a sikerre — az akkudozások megkezdésére. Mit lehetett várni egy győzelmes ellenségtől, melytől a győzelmet már nem lehetett elvitatni? Micsoda öszhangzatot remélni attól, kinek már minden hatalmában volt? Azért választották ezen kiserletre azon diplomatát, a ki egész Franciaországban szellemmel, finomsággal és tapintattal legjobban meg volt áldva.

Nivernais herceget emlitünk. Politikai légtűndének neveztek. D'Eon lovag, következőleg festi le őt: „Szabadelműség, őszinteség és vidám kedély följelleme ezen miniszternek; a ki minden követési állomásra, mint Ankaroon, dalolva és rőzsával megkoszoruzva jelent meg. A természetűl honylelére levén hajlandó; dolgok mégis, mintha nem élhetne nyugodtan. Könnyű

hercegnét, édes anyját befolyásolja, és ez ismét arra szolgálja nekie, hogy Bute lordot megnyerje. Utóbbi egy fogatott el, mint a légy a pókhálóban. Carlotta legyőzte őt; de az öreg miniszter csak egy arany lánczall engedte meg-bílneselni karjait, mely láncznak szeméi milliókból állottak.

Végre 1763. február 10-kén aláíratott a végleges béke-szerződés. Anglia megtartotta Canadát, ezen háboru első színhelyét, mely aztán onnét egész Európában szétterjedett. Megtartotta továbbá Szt. Vincze, Tabagó, Domingó szigete-keket, és a Senegal partjait, valamint Amerikának egész északi száraz föld részét, a Mississippii folyóig. Hogy foglalásait kikerkítse, Spanyolország átengedte Angliának Floridát, és Minorcát, meg Cubát kapta a helyett.

Franciaország Indiában, a Ganges melletti telepítvényeiből kizárattott, de megkapta a halászási jogot Terra-Róvnál, és a kis szártására alkalmas Michelon szigetét. A többek között ismét visszakapta Belle-Ile Martinigye, Guadelupe és Pondichery szigeteket.

Németországban a Mária Terézia, a szász választó-fejedelem és a porosz király között megkötött Hubertsburgi béke, csaknem ugyanazon lábra állította vissza a dolgokat, mint a háboru előtt állottak. Ez volt a haszna a sok csatának, a sok kiontott vérnek, a sok elhamvazott falvaknak! ez volt a vége a hét esztendő s háborúnak!

(Folyt. köv.)

szabó József, felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

